بۆچی بەدوای شعردا چیرۆك و رۆمان؟.. سەلام عومەر

تەواوی ژانرە ئەدەبییەکان گرنگە بخوێنرێتەوە، چونکە هەموویان سوودبەخشن و لە بوارەکانی خۆیاندا چێژت دەدەنێ، خوێندنەوە بەگشتی پێت دەکا لە زانیاری و رۆشنبیری گشتیت فراوان دەکا، ئەگەر جاران شیعر پانتاییەکی بەرفراوانی لەنێو خوێنەران داگیر کردبوو، چونکە ببووە چەکی تەکۆشان و لە پاڵیشیدا تەواوی ژانرەکانی دی لە خۆیدا کۆکردبۆوە، ئەوە چیرۆکەکانی بەرئاگردان و حیکایەتەکانی شەوانەی باپیرانمان بەس بوون تا شەوانە لەنێو خەیاڵدا بنووین، وەلە لەهەمان کاتدا ئەوسا شیعر پێشڕەوایەتی شۆڕش و سەردێڕی وتاری سیاسەکانی کوردستان بوو، بەتایبەتیش کە زۆرینەی هەرە زۆری خوێندەوارەکانی حوجرە و قوتابخانەکان لەڕێگەی شیعرەوە پانتاییەکانی ئەدەبی شۆڕشگێڕیان ناساند، زۆرینەی هەرە زۆری سیاسی و سەرکردەکانی نیشتمان شیعریان کردبووە درووشمی پارتەکانیان، لە هەگبەی هەرتەکۆشەرێکی نیشتماندا چەندین دیوانە شیعر هەبوو، لە رادیۆو راگەیاندنەکانیاندا هەر بەشیعر دەستی پێدەکردو بە ئەیرەقیبیش کۆتایی دەهات.

ئەوکاتانە شیعر لەنێو دیوەخان و شەوانی بەر ئاگردان و تەنانەت زمانی منداڵەکانی پێدەپژا، هەر لە لایلایەی دایك و تا پەندو ئیدیۆمە کوردیەکان، ئاخر ئەوکاتانە شیعر باری زۆر گرانبوو جگە لەلایەنی شۆڕشگێڕیەکەی داستان و بەیت و چیرۆك و چامەی پێدەنووسرایەوە، هۆکارەکەی نەبوونی چیرۆك نووس و رۆمان نووس بوو، ئەو توانایە نەبوو تا لەجیاتی شیعر بەشێوازێکی دی پەیامەکان بگەیەنن بۆیە زۆرینەی نووسەران پەنایان بۆ شیعر دەبرد و لەوەوە گیانی شۆڕشگێڕی و تواناکانی خۆیان دەسەلماند، هەڵبەتە گەیشتنیشی ئاسانتربوو و زووتریش خوێنەر و گوێگر ئەزبەری دەکرد، ئەوە جگە لەوەی سەد ساڵێك لەمەو بەر خوێندەواری کەم بوو و زۆرینەش بەزمانی داگیرکەرەکان دەیانووسی ئێستا کە نووسەری چیرۆك و رۆمان زۆرە و هەروا وەرگێڕەکانیش شاکارەکانی نووسەرە جیهانیەکانیان بە کردوینە کوردی، بەتایبەتیش بەزمانێکی سادەتر دەنووسرێ، خوێنەری خوێندنەوەی رۆمان زۆر بوەو بەتاسەوە بەدوایدا دەگەڕێن، رۆمان چ دیرۆکی بێت یان خەیاڵی خوێنەر دەباتە جیهانێکی دی و لەگەڵ کارەکتەرەکاندا دەژی دەچێتە نێو روداوەکان و چێژ لە سەرکەوتنی پاڵەوانەکە وەردەگرێت و بەگلانیشی دەتەنگ دەبێت، خۆ ئەگەر

ڕۆمانەکە دیرۆکی بێت و پشت بەخەیاڵ ببەستێ ئەوە ڕابردوو وەبیر خوێنەر دەهێنێتەوە و پێی دەڵێ تۆ لەوێوە هاتووی، ئەویش دەچێتەوە دواوەو لەگەڵ کەوتن و هەستانەوەکاندا لەگەڵ سادەیی ژیانی ڕابردوودا دەچێتە نێو خەیاڵ و چێژ لەم گۆڕانەوە دەبینێت و زۆر جاران ئەگەر ڕۆمانەکە کاریگەر بێت و بەزمانێکی جوان دارێژرابێت ئەوە خوێنەر حەزدەکات ڕۆمانەکە درێژ ببێتەوە.
دوای خوێندنەوەی هەر ڕۆمانێك خوێنەر لە زۆر بواردا سوود دەبینێت جگە لە چێژ زانیاری لەسەر ڕابردوو یان خەیاڵ و ڕستەی جوان و وشە فراوانتر دەبێت، دەتوانێ لە پەند و ئیدیەمەکانی نێو ڕۆمانەکەدا سوود وەرگرێ لە ژیانی ڕۆژانەیدا ڕەنگدانەوەی هەبێ، بەجۆرێك لە نێو کۆبوونەوەو گفتوگۆکاندا خۆی بناسێنێ و فێری وشەسازی و دەوڵەمەند بوون لە قسەکردندا بێت، لەڕێوەیە ڕۆمان خوێندنەوە ئەو دەرفەتەت بۆ دەڕەخسێنێ کە بتوانی لەنێو کۆمەڵگادا جیاواز دەرکەوی یان جیاواز بیر بکەیەوەو نووسەرانی باش و خراپیش لەیەك جیا بکەیەوە.
لەبیرمان نەچی ڕۆمانە دیرۆکییەکان کە بەکۆمەکی خەیاڵ نووسراون ئاوێنەی ڕابردوومانن و لەنێو وێنەکانی ڕۆماندا نمایش دەکرێن، بەجۆرێك ئێمە رادەکێشنە نێو خەیاڵەوەو ناچاری بەردەوامیمان دەکەن لەسەر خوێندنەوەی ئەو جۆرە ڕۆمانانەو مانەوەمان لەنێو دنیای کتێبدا.
لەڕووە دوای تێربوون لە شیعر ڕۆمان و چیرۆك خوێنەریان بەلای خۆیاندا ڕاکێشا، ئەوە بەومانایە نایەت شیعر بەهای خۆی لەدەستدابێ، هێشتا ئەو ژانرە ئەدەبیە کە پێی لە ئیدیەم و بەزمانێکی جیا دەنووسرێ خوێنەری خۆی هەیە، هەن لەنێو ئەو دنیایەدا نەبێ پشوو نادەن.